

การตีความนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดินในทัศนคติของจีน

ฉิน เหวินตัน

ภาควิชาภาษาไทย คณะภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง กว่างโจว 510420

สาธารณรัฐประชาชนจีน

อีเมลล์: balance.lou@163.com

อู่ เซิงหยิง

ภาควิชาภาษาไทย คณะภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง กว่างโจว 510420

สาธารณรัฐประชาชนจีน

อีเมลล์: wu2543@126.com

บทคัดย่อ

สมัยอดีตนักวิชาการจีนไม่ค่อยมีโอกาสได้สัมผัสกับความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย จึงไม่ค่อยเข้าใจวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือการเรียนรู้ยังมีช่องทางที่ไม่มากนัก นวนิยายไทยเรื่องสี่แผ่นดิน ในประเทศจีน คนจีนมักจะตีความภายใต้ทัศนคติ ความคิด และความเชื่อแบบจีน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดการต่อต้านระบบศักดินาและความคิดโลกียะนิยมของลัทธิขงจื้อ ซึ่งจะเห็นจากแก่นเรื่องของเรื่องสี่แผ่นดิน ที่แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมของครอบครัวชนชั้นสูงและระบบศักดินาของไทย การตีความโดยทัศนคติของจีนสะท้อนให้เห็นจากสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง คือ วัฒนธรรมราชสำนักของไทยที่มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ประเด็นที่สองคือ ประเพณีการบวชในพระพุทธศาสนาของไทย ปัจจุบันการตีความของนักวิชาการจีนรุ่นเก่า ๆ ยังส่งผลกระทบต่อนักวิชาการจีนรุ่นใหม่ ๆ

คำสำคัญ: สี่แผ่นดิน การตีความแบบจีน วัฒนธรรมราชสำนัก ประเพณีการบวช

A Chinese Interpretation of *Four Reigns*

Qin Wendan

Thai Language Department, The Faculty of Asian Languages and Cultures,
Guangdong University of Foreign Studies, Guangzhou, 510420, P.R. China

Email: balance.lou@163.com

Wu Shengyang

Thai Language Department, The Faculty of Asian Languages and Cultures,
Guangdong University of Foreign Studies, Guangzhou, 510420, P.R. China

Email: wu2543@126.com

Abstract

Due to limited opportunity of insight understanding of society and culture of Thailand, most of the Chinese scholars, influenced by Chinese history and Confucian culture, read *Four Reigns* as a reflection of the decline of feudal family and monarchy. Such understanding, originated from Chinese senior scholars, which still effects young Chinese academics, is manifested on the Chinese interpretation of imperial culture centered on worship of king, and the folk custom of becoming a Buddhists monk for a short period.

Key words: *Four Reigns*; Chinese interpretation; Imperial culture; Folk custom of becoming a monk

泰国小说《四朝代》的中国式解读¹

覃雯丹

广东外语外贸大学东方语言文化学院泰语专业，广州，510420，中国

电子邮箱：balance.lou@163.com

吴圣杨

广东外语外贸大学东方语言文化学院泰语专业，广州，510420，中国

电子邮箱：wu2543@126.com

摘要

早期中国学者由于深入了解泰国社会文化的机会有限，在解读泰国小说《四朝代》的时候，受中国反封建王朝的历史和儒家入世思想的影响，多数带着中国式的思维定式，认为《四朝代》反映了封建家族没落和王权衰落的历史必然。对《四朝代》的中国式解读主要体现在对泰国以王权崇拜为核心的宫廷文化和泰国佛教出家习俗上。早期老一辈学者的观点至今仍对中国年轻的学者产生影响。

关键词：《四朝代》； 中国式解读； 宫廷文化； 出家习俗

基金项目： 本文是 2015 年广东外语外贸大学研究生科研创新立项课题“泰国南传佛教出家的入世性研究”（项目编号 15GWCXXM-27）的阶段性成果。

作者简介： 覃雯丹，女，广东外语外贸大学 13 级硕士研究生；吴圣杨，女，广东外语外贸大学东语学院教授，硕士生导师。

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2559

《四朝代》是泰国著名的长篇历史小说，是泰国政治家、文学家克里·巴莫的代表作之一，在泰国文坛的地位举足轻重。自 1951 年首次出版至今，多次再版，一直受到读者的喜爱。泰国学术界有不少学者对这部小说进行研究。有的从作家政治意图的角度分析小说的主题，如 สายชล สัตยานุรักษ์ สี่แผ่นดิน 的“ความเป็นไทยและความหมายทางการเมือง”¹；有的研究小说反映的宫廷真事、社会文化、家庭问题，如 ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย 的“สี่แผ่นดินกับเรื่องจริงในราชสำนักสยาม”²；สุภิญญา ยงศิริ 的“ความผูกพัน จงรักภักดีไม่เคยจางหายจากหัวใจชาวประชาชนในเรื่องสี่แผ่นดิน”³ 和 อนุชาติ บุนนาค 的“การวิเคราะห์กรณีศึกษาปัญหาครอบครัวไทย จากวรรณกรรมเอกเรื่องสี่แผ่นดิน”⁴；还有研究小说的创作艺术，如人物刻画、对话策略等等，不一而足。

《四朝代》在中国作为泰国重要的翻译文学作品也受到学者们的关注。中泰两国自 1975 年建交以来，两国无论是官方还是民间的交往日益频繁，中国文人们用各种方式介绍泰国文化以增进两国人的了解，翻译小说是其中重要的一种。《四朝代》在 20 世纪 80 年代被译介到中国，迄今是中国所有

¹ สายชล สัตยานุรักษ์ สี่แผ่นดิน:“ความเป็นไทยและความหมายทางการเมือง” ใน จักรวาลวิทยา : บทความเพื่อเป็นเกียรติแก่นิธิ เอียวศรีวงศ์ พิมพ์ลักษณ์, มติชน : กรุงเทพฯ, 2549. หน้า118-181

² ศันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. สี่แผ่นดินกับเรื่องจริงในราชสำนักสยาม พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : มติชน, 2554.

³ สุภิญญา ยงศิริ ความผูกพัน จงรักภักดีไม่เคยจางหายจากหัวใจชาวประชาชนในเรื่องสี่แผ่นดิน วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ปีที่ 2554 ฉบับที่ 3 หน้า 2-34

⁴ อนุชาติ บุนนาค การวิเคราะห์กรณีศึกษาปัญหาครอบครัวไทย จากวรรณกรรมเอกเรื่องสี่แผ่นดิน วารสาร รัฐศาสตร์ ปีที่ 2548 ฉบับที่ 3 หน้า94-99

泰国翻译文学作品中唯一出现两个译本的作品，一个是谦光的译本，1984年由山西人民出版社出版，另一个是高树榕、房英译本，1985年由上海译文出版社出版。《四朝代》在中国的泰国翻译文学中具有较高的地位，所有关于泰国文学作品的研究中，有关《四朝代》的论述最多，较有代表性的有栾文华、李健、周婉华、高树榕、吴圣杨等泰国语言文化研究专家的相关论述。

笔者是中国的一个泰语语言文学的学习和研究者，在大学本科和研究生学习阶段曾经在泰国留学，深入实地，对泰国文化有进一步的了解。在通读小说《四朝代》原著后，笔者对比了泰中两国学者对该小说的研究，发现多数中国学者在解读中受中国历史文化的影 响，带有中国式的思维，就连小说的两个中译本的前言或后记中也有所体现，这些中国式的介绍或解读势必会影响该小说在文化传播中的作用。本文笔者将结合中泰两国社会文化背景，分析大多数中国学者对泰国小说《四朝代》所做的中国式解读及其原因。

一、对泰国以王权崇拜为核心的宫廷文化的中国式解读

《四朝代》叙述曼谷王朝五世王至八世王期间社会政治、经济、文化生活的变迁中小说主人公帕洛伊的人生际遇，以王权崇拜为核心的宫廷文化在小说中得到很好的反映。小说情节发展按朝代划分为四个部分：第一部分故事发生在五世王时期（1868—1910），叙述帕洛伊从入宫到初为人母的人生经历，主人公从小在宫中接受宫廷文化的教养，从饮食起居、手工技艺到待人接物，成长为一位标准的“宫里人”，最后嫁为人妇。第二到第四部分即从六世王到八世王时期（1910—1946），情节围绕着帕洛伊家庭变故展开，

婚后的帕洛伊谨遵公主的教导，相夫教子，宫廷教养贯穿帕洛伊为人妇、人母的一生。泰国读者普遍认为该小说主题思想是弘扬以宫廷文化为核心的传统礼教文化。如 ชาญวิทย์ เกษตรศิริ 认为，“在泰国人眼中，《四朝代》是一部历史小说，它成功描绘了以王室为中心的传统礼教社会的美景”¹；สายชล สัตยานุรักษ์ 也在其论文“สี่แผ่นดิน: ความเป็นไทยและความหมายทางการเมือง”指出作者克里·巴莫在小说中隐含了国王崇拜的思想，以此为他的政治生涯积累资本；小说评论家 รัฐจวน 认为，帕洛伊一生效忠王室、孝敬家长，相夫教子，与人为善，一个一生以宫廷文化教养生活的女性身上体现出泰国的民族性，成为“泰民族传统妇女的典范”²，等等。

然而在中国，关于《四朝代》中以王权崇拜为核心的宫廷文化的解读却与泰国不同，不少学者认为主人公帕洛伊是封建制度的化身，她的家庭是封建社会的缩影，小说反映了封建家族没落和王权衰落的历史必然。如谦光译本中，在《〈四朝代〉及作者简介》中写道，“作者广泛搜集了丰富的历史资料，以忠实于历史真实的严谨态度，以现实主义创作手法，通过引人入胜的故事情节，再现了半个世纪的泰国历史，客观地揭示出封建社会最终灭亡、资本主义应运兴起这一历史的必然，忠实地记录了一个时代的进步。”³高树榕、房英译本后记中提出了同样的观点，“这一切都集中揭示了作品这样一个主题，封建制度走向衰落，社会在变革，是大势所趋，历史发展的必

¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ประวัติการเมืองไทย กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2006 หน้า491.

² รัฐจวน อินทรกำแหง ภาพชีวิตจากนวนิยาย กรุงเทพฯ :ต้นอ้อ แกรมมี่, 1996 หน้า429.

³ [泰国]克里·巴莫著，谦光译：《四朝代》，山西人民出版社，1984，前言：第2页。

然。¹”在中国早期主要的研究论文中，较有代表性的有高树榕、朱移山的《历史的更新与道德的阵痛—〈四朝代的〉启示意义》，论文中指出“无数曾使泰国民众引以为豪和大加讴歌的历史史实已显得黯淡无光，许多有价值的、合理的东西被重新证明为无价值和不合理，最典型的莫过于泰国源远流长的传统美德在外来文化思潮和自身裂变的纵横夹击下的摇摇欲坠²”；中国社会科学院的栾文华的《赋予历史血肉和灵魂——评克立·巴莫的长篇历史小说〈四朝代〉》³和周婉华的《泰国历史小说〈四朝代〉中珀恰性格的文化意蕴》⁴，等等，都把“反封建”、“王朝没落”当成解读《四朝代》的关键词。这种观点几乎成了中国学术界的主流观点，以至于被栾文华先生写进了他的《泰国文学史》专著中⁵，中国东方文学研究专家王向远在其《东方文学史》课程的讲授中也延引栾文华的评论，甚至《中国大百科全书（外国文学分册）》中“克立·巴莫”词条也写道，“它（即《四朝代》）以曼谷王朝五世到八世的历史为背景，通过一个虚构的人物宫女帕洛伊，展示了王宫的生活、礼仪、历史上的重大事件和人们的思想面貌。尽管不时地流露出

¹ [泰国]克立·巴莫著，高树榕、房英译：《四朝代》，上海译文出版社，1985，第990页。

² 高树榕、朱移山：《历史的更新与道德的阵痛—〈四朝代的〉启示意义》，载《国外文学》，1990年Z1期，第131-132页。后文凡出自同一著作的引文，只在文后标明出作者和页码，不再另行做注。

³ 栾文华：《赋予历史血肉和灵魂——评克立·巴莫的长篇历史小说〈四朝代〉》载《外国文学评论》，1988年第3期，第131-132页。

⁴ 周婉华：《泰国历史小说〈四朝代〉中珀恰性格的文化意蕴》，载《思想战线》，1996年第2期，第39-43页。

⁵ 参见栾文华：《泰国文学史》，社会科学文献出版社，1998，第294-298页。

对没落的封建世家深切的同情，仍不失为一部享有盛誉的佳作。¹”

笔者认为，中国学者对《四朝代》的解读与泰国人不同，主要的原因是中国的封建王朝发展历史事实以及一些中国古典文学名著的影响下，中国人也已形成批判封建王朝及宫廷文化的思维定式。在中国，反封建思想出现已久，早在明清时期，随着资本主义萌芽的出现，中国就出现了反封建思想。1911年孙中山领导的辛亥革命，推翻了满清王朝，结束了中国两千多年的封建君主专制制度，打破了封建传统的价值观和政治思想，现在中国实行人民民主专政制度，民主共和的思想深入人心。所以反对封建思想，提倡民主自由是现当代中国人的意识形态。这种思想成为多部经典文学作品中的主题思想，最具有代表性的莫过于四大经典文学作品之一——清人曹雪芹的章回小说《红楼梦》。《红楼梦》通过对以贾府为代表的贾王史薛四大封建家族的没落，来揭示整个封建社会由繁荣走向没落的历史过程，以及封建社会必将走向没落的历史趋势，这部小说内容以及评论在中国妇孺皆知。民国以后，反封建题材的文学作品层出不穷，如鲁迅的《狂人日记》、《呐喊》、《彷徨》，吴虞的《吃人与礼教》，铁崖的《名说》、巴金的《激流三部曲》等，这些作品的共同特征是反对、批判以家族制度、宗法制度、伦理纲常为主要内容的封建礼教文化，并揭示了封建制度没落、灭亡是历史的必然性。在文学作品中，“封建”一词，成为近现代文明相对立的“陈腐”、“落后”、“反动”的制度和思想的代名词，封建社会被形容为“吃人的社

¹ 中国大百科全书总编辑委员会《外国文学》编辑委员会编：《中国大百科全书：外国文学》，北京：中国大百科全书出版社，1982年，第541页。

会”，封建文化则为“吃人的礼教”。这些文学作品在中国近现代文学中具有较高的地位，对中国人文学素养的形成产生巨大影响。《四朝代》的故事情节发展恰巧以封建王朝的政治统治变革为历史背景，描写主人公帕洛伊从婚前宫中生活的美好图景到婚后家庭生活的种种变故以及娘家的衰败，很容易使中国读者套用中国式的思维。

在中国式的思维定式中，中国学者如果不深入了解泰国文化，不可避免将出现对泰国以王权崇拜为核心的宫廷文化的误读。宫廷文化一直在泰国传统文化中处于正统地位。自古以来，宫廷文化在推动绘画、建筑、文学、戏剧和音乐等方面的发展上发挥了举足轻重的作用，而在礼教方面，尊敬家长效忠国王是宫廷文化的精神。所以在泰人的传统观念中，国王是大慈大悲的菩萨，王权至高无上，忠君就是爱国的善举。宪法也明确规定，“国王的尊严神圣不可侵犯，任何人不得指责和控告”。《四朝代》中的帕洛伊身上体现的民族性，就是以崇拜国王为核心价值观的宫廷文化。虽然 1932 年的政变改变泰国政体，国王仍然被认为是国家的灵魂，在思想层面上泰国仍然遵循传统礼教文化，宫廷文化仍被视为最上层的礼教文化，是一切礼俗的标准与典范。小说再现历史，描绘政变后的八世王仍然受到人民爱戴，其留学归国的迎接场景，让人惊叹。百姓纷纷走出家门迎接圣驾，就连年迈的帕洛伊也拖着病体去迎接，“从廊曼机场到王宫，在国王必经的大路两旁，约有十万人夹道欢迎自己敬爱的国王返回家园。人人心中满怀着热爱、欢乐和信心；在这十万中要找出一伤心、忧愁、恼怒或愤恨的面容，却一个也找不到¹”，场面的浩荡恢弘，人们对国王的尊重并不比过去少，仍然匍匐跪拜，毕

¹ คีตกฤษดิ์ ปราโมช สี่แผ่นดิน กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000, 2001 หน้า 956
ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2559

恭毕敬。帕罗伊回想过去，觉得“以前人们虽然也爱戴国王，但言行举止没有像现在这样表露明显，现在大家对八世王的爱戴和拥护带有亲近的感觉，大家把这当成私事一样，这一点不同以往。”¹。《四朝代》被定义为一部历史小说，就是因为是以真实发生的事件为背景的创作，小说中民众对国王的情感是真实写照。由于早期中国文人深入泰国社会生活了解泰国文化的机会有限，因此在中国式思维定式中形成对《四朝代》的宫廷、封建王朝礼教文化的批判式解读也就不足为奇。小说的译者、早期的泰国文化研究专家基本上都是中国的泰国学研究泰斗，他们的观点不可避免对后辈泰国语言文化研究者产生深远的影响。现在的中国学者若脱离泰国文化背景，仅从老一辈学者的译介或评述中解读《四朝代》，仍将无法与泰国读者产生共鸣。直到近两年，笔者仍然还能在中国学术期刊网搜索到年轻的学者们发表的关于《四朝代》研究的论文中表达与老一辈学者类似的观点，如 2012 年《大众文艺》中发表了一篇文章，题为《克立·巴莫与巴金笔下的男性形象——试论泰国名著〈四朝代〉与〈家〉的文学创作的文献综述》，该文章作者认为《四朝代》中帕罗伊的儿子达岸与《家》中的觉新的婚姻悲剧和奥德与觉慧的反叛出逃方面情况极为近似，通过对比分析两个国家的封建社会转型的曲折历史，认为新生力量对顽固的旧文化、旧传统、旧礼制等的叛逆是我们社会变革的希望所在。该文的参考文献全是中国学者的研究，主要为上述老一辈学者的成果，这进一步说明作者观点的片面性和仍然是囿于中国式思维定式的解读。

¹ ศีกฤทธิ์ ปราโมช สี่แผ่นดิน กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000, 2001 หน้า 960

二. 对泰国佛教出家习俗的中国式解读

儒家文化是中国传统文化的重要组成部分,从政治思想到伦理思想,乃至人生哲学,无不体现着一种积极的入世精神。从孔孟创立了儒家学说开始,两千多年来中国的封建社会,所传授的知识以《四书》、《五经》为主,其中的忠孝思想为维护封建王朝的统治发挥了重要作用。中国的封建王朝被推翻之后,忠孝思想仍然是传统伦理道德重要的内容,在家表现为对父母长辈的尊重。“百善孝为先”、“光宗耀祖”、“不孝有三,无后为大”、“传宗接代”、“人丁兴旺”、“阖家团圆”等成语仍然是现在中国人普遍的价值观,反映了积极入世,创造美好家庭生活的理念,因此,家人出家遁世对于中国人来说,一般认为是伤感的事情。虽然中国的传统文化中,佛教文化也是主要内容,但中国的佛教是大乘佛教,其在中国的传播建立在融合本土儒家、道家文化的基础上。中南半岛包括泰国人信仰的佛教是小乘佛教,在近千年的发展中形成一些具有地方特色的民俗文化,出家是最具地方特色的民俗文化现象之一。在中泰两国的文化交往中,中国人如果不从泰国佛教文化出发,仅凭中国人的固有思维,往往会对泰国人的出家行为产生误解。在解读对象国文学作品的时候,自然也受到传统观念的影响。例如《四朝代》在中国,就存在对帕洛伊之子奥恩出家的中国式解读。

“出家”与中国人入世的精神相悖,在中国通常被认为是斩断尘缘、消极避世的一种伤感行为。从家庭伦理的角度看,出家无法行孝。原因有三,一是出家须行剃度之礼,削掉毛发,在佛教中意为去除烦恼、去除错误习气,去除牵挂之意。中国古训有言“身体发肤,受之父母,不敢毁伤,孝之始也。”剃发就意味着损伤自己,是对父母的不敬、不孝;二是中国人自古

就讲“父母在，不远游”，出家就是要离开家，到寺庙中修行，中国的寺庙一般远离村社，这就意味着难以再侍奉双亲；三、不少中国人认为“不孝有三无后为大”，大乘佛教出家人一般不会还俗，因此出家必然影响家族香火的延续。随着社会发展，虽然现代中国人有的不再固守毛发、传宗接代等旧观念，但出家人在中国人眼中，总带着一股了无牵挂、一切皆空的沧桑感与悲戚感。小说《红楼梦》中宝玉出家，被中国读者视作是宝玉的人生悲剧就是一个典型的例子。在中国学术界不乏学者研究僧人出家的原因，有对高僧、僧尼、王室出家人，还有对普通僧众等多个群体进行研究，研究结果显示，宿世因缘、佛法启迪、亲属离世、感怀战乱残杀、躲避问题、或看破红尘等等，是普遍的出家原因。所以，中国人对出家人没有崇拜的心理。中国大多数僧人没有正统家庭背景，又不是注册在案有地位的僧侣，而是一批社会边缘人，人们对于乞僧的态度常常无异于他们对一般乞丐的态度¹。

在这种中国式的思维中，不少中国学者把《四朝代》中帕洛伊之子奥恩的出家解读为悲剧情节。如高树榕、朱移山的论文中写道，帕洛伊“生下的几个儿女尽管对母亲十分尊敬，但都违背她的初衷而各自走着自己所喜爱的人生之路，令她时时牵挂担忧”²；“帕洛伊细心周到地关怀儿女们的吃、穿，关心他们的爱情，仔细揣度他们的情绪波动和言谈举止，竭力弥合他们之间的感情裂痕，把他们拢在自己身边合家欢乐。然而子女们事业的选择，爱情的追

¹ 孔飞力：《叫魂·1768年中国妖术大恐慌》[M] 上海三联书店，2012年，第147-148页。

² 高树榕、朱移山：《历史的更新与道德的阵痛—〈四朝代的〉启示意义》，载《国外文学》，1990年Z1期，第130页。

寻和人生之路的跋涉均远远超出她的设想之外。他们一个个，一次次地违背老母亲的厚望,但帕洛伊无法猜度其中奥秘,只是一味焦虑感伤,那种春晖般博大的爱显得那样孤渺可怜。”周婉华也在其论文中写道,“长子奥恩(系伯爵与另一平民女子所生)在一九三二年的政变中成为反政变的中坚,失败后不得不遁入空门”¹,等等。这种对出家的认识,完全与泰国文化精神相悖。

泰国文化中,出家是重要的佛教习俗,出家是大善举。作为男子,出家是人生成长的必由之路。而且,出家被认为是报答父母养育之恩的一种方式。父母把儿子婚前出家为僧看作是对自己最大的孝敬,如民间俗语所说的“儿子出家穿黄袍,父母死后升天堂”。在泰国人的普遍思维中,出家并不是逃离社会现实,僧侣出家后,基本上在社区的寺庙修行,并不中断与世俗界的往来,仍然承担俗众道德教化的工作。因此出家人在泰国民众心目中具有高尚的地位。小说《四朝代》中帕洛伊是一个思想传统的人,自然渴望能有儿子出家,但亲生的大儿子达岸留学归来后投身公务,并且在归国前已经结婚,未能遵循习俗婚前出家;小儿子奥德虽然敬重母亲但却早逝,也未能尽孝,所以当奥恩向帕洛伊请求出家时,正陷入失去小儿子奥德的悲痛中的帕洛伊面露喜色,她对奥恩说:“妈妈有三个儿子,到现在还没有一个出家,妈妈十分满意,妈妈祝福你。你今天让妈妈太高兴了!”²奥恩虽然不是帕洛伊亲生,但从小也得到帕洛伊的悉心照顾,他一直希望能报答养母,他说:“我料想妈妈一定会高兴的,就这一点,就足以使儿子下决心出家为

¹周婉华:《泰国历史小说〈四朝代〉中珀恰性格的文化意蕴》,载《思想战线》,1996年第2期,第39页。

² ศักดิ์สิทธิ์ ปราโมช สี่แผ่นดิน กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000, 2001 หน้า 930

僧。”¹ 所以奥恩出家，并不是因为看破红尘，而是为了报答母亲帕洛伊的养育之恩，无论是从信仰还是从现实的角度来看，帕洛伊都应该是自豪和欣慰的，不了解泰国佛教文化的中国人是较难认识到这一点的。

奥恩的出家并不是小说《四朝代》一个可有可无的插曲，而是作者克里·巴莫为了突出弘扬以王室文化为核心的传统礼教的主体，在情节上的一个独具匠心的构思。小说中，克里·巴莫巧妙地设计了奥恩和弟弟奥德的命运²。奥恩有强烈的忠君思想，因为保皇的原因被新政府发配到南部的一个荒岛上服刑，二战后，获释回家，后出家为僧。奥德非常依恋母，但迫于哥可达岸的压力，只身前往南部谋生，后染上疟疾，得不到有效医治而丧生。多数中国学者把这两人的命运看作是帕洛伊的家庭变故。的确，奥德的去世对帕洛伊的打击是巨大的。但奥德的去世与奥恩的出家是相关联的。奥恩被流放的龟岛生存条件非常恶劣，他告诉母亲，“从达鲁刀岛来的时候我已经病了，到了龟岛，还要伐林开路，我走投无路，要不是奥德送来的药我无法幸存下来。那些药我用罐子装着藏在树林里，没让别人发现，要不是我藏得紧，别人会把它吃光的，因为每个人都在生病，那些药根本不够分，如果好心把药分了，最后都得一起死，留着我一个人用，还可以侥幸生存下来³。”可见，奥恩求生的愿望非常强烈，奥德为奥恩送药之举对奥恩的幸存非常关键，所以奥德前往发展落后的南部谋生就隐藏作者的创

¹ ศีกฤทธิ์ ปราโมช สี่แผ่นดิน กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000, 2001 หน้า 930

² 奥恩奥德命运关联的观点参见吴圣杨的论文《庇护制礼教文化背景与泰国<四朝代>主题剖析》，载《外国文学评论》，2010年第3期，第47页。

³ ศีกฤทธิ์ ปราโมช สี่แผ่นดิน กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000, 2001 หน้า 929

作意图。奥恩很感激奥德，所以被释放后没有急于回家，而是在南部照顾重病中的奥德。奥恩深知奥德对母亲的念想，也理解奥德的去世给母亲带来的巨大打击，因此他想为去世的奥德和悲痛中的母亲出家。可以说，奥恩与奥德共同用尘世生命报答了母亲，让母亲死后灵魂得以升天。所以，奥德之死是有价值的，促成了奥恩出家，以报答母爱。但有的中国学者认为，奥德是一个无所作为的人，“作者狠心把这个矛盾的人物送进坟墓”¹，认为他的死外加八世王被刺杀的噩耗熄灭了帕洛伊生命的火花。在这样的解读思路中，帕洛伊之死是一个悲剧。但笔者认为，克里·巴莫的小说创作迎合了佛教信仰的泰人的审美情趣，帕洛伊是一个具有泰国传统美德的人物，作者没有理由让一个泰国人喜爱并视为典范的人物遭遇悲剧结局。死，是每个人都要面临的，但并不是每个人在临终时都能真正悟到诸法无常，人生苦痛。而帕洛伊做到了，她想通了，深感世事无常，连万人之上的国王都难免生老病死，“自己的儿子奥德去世又算得了什么呢……最后大家都一样，只是时间早晚的问题。”²八世王的死解除了她的丧子之痛，所以帕洛伊之死，从佛教的角度看，并不是悲剧，而是结束苦痛的人生，更重要的是在泰人的信仰中，因为儿子出家，她在死后灵魂还得以升天堂，这就是克里·巴莫在泰国人的佛教文化背景中创造的一个人生圆满的小说人物，让具有泰式传统美德的人因儿子出家而得到了最好的福报。

¹高树榕、朱移山：《历史的更新与道德的阵痛—〈四朝代的〉启示意义》，载《国外文学》，1990年Z1期，第135页。

² ศักดิ์สิทธิ์ ปราโมช สี่แผ่นดิน กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000, 2001 หน้า 962

结论

《四朝代》自从被译介到中国，迄今一直受到中国学者的关注，随着泰国语言文化学习者越来越多，有关该小说的研究仍不时出现。总的来说，早期资讯较不发达，中国学者接触了解泰国文化的机会有限，对泰国文化的核心王室文化、佛教文化的了解并不深入，在阅读和品评《四朝代》时，难免带上中国人的固有思维，认为该小说反映了主人公帕洛伊是封建制度的化身，她的家庭也是封建社会的缩影，小说反映了封建家族没落和王权衰落的历史必然。近年来由于国际交往的深入，中国的泰国语言文化学习研究者了解泰国文化的渠道和机会增多，提升了对泰国文化的认知水平，在解读小说《四朝代》中出现了与早期中国学者不同的观点，接近或与泰国学者相同，如吴圣杨的《庇护制礼教文化背景与泰国〈四朝代〉主题剖析》¹；陈诗的《从民俗学原理看〈四朝代〉中帕洛伊的民族特征》ความเป็นไทยที่แสดงออกจากแม่พลอยในสี่แผ่นดิน-----การศึกษาในมุมมองทางคติชนวิทยา²等等。但总的来说，在现有的小说译本、《泰国文学史》和《中国大百科全书》相关词条没有得到修订或重新编撰的话，早期老一辈学者的观点仍然具有影响，如前面引述的2012年在《大众文艺》中发表的文章，显示出现在的年轻学者在解读《四朝代》时仍然受老一辈学者的影响而带着中国式思维。

¹ 吴圣杨：《庇护制礼教文化背景与泰国〈四朝代〉主题剖析》，载《外国文学评论》，2010年第3期，第40-49页。

² 陈诗：《从民俗学原理看〈四朝代〉中帕洛伊的民族特征》，《2012届本科生优秀毕业论文（设计）选编》广东外语外贸大学教务处编，2012年，第231-239页。

บทแปล

การตีความนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดินในทัศนคติของจีน

บทนำ

นวนิยายเรื่อง **สี่แผ่นดิน** เป็นผลงานชิ้นสำคัญของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยที่ได้รับการยกย่องให้เป็นวรรณกรรมแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวันเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2494 จนถึงปัจจุบัน นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการตีพิมพ์ซ้ำมากกว่าสิบครั้ง และได้รับความนิยมชมชอบจากผู้อ่านเป็นพิเศษ ในระยะเวลา 60 ปีที่ผ่านมา นักวิชาการไทยจำนวนมากไม่น้อยได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง **สี่แผ่นดิน** บางท่านศึกษาจุดมุ่งหมายทางการเมืองของผู้เขียน เช่น สายชล สัตยานุรักษ์ ผลงานของท่านคือบทความวิจัยเรื่อง **สี่แผ่นดิน: “ความเป็นไทยและความหมายทางการเมือง”**¹ บางท่านศึกษาเรื่องจริงในราชสำนัก สภาพสังคมหรือศึกษาปัญหาครอบครัวที่สะท้อนออกากนวนิยายเรื่องนี้ ผลการศึกษาที่สำคัญ ๆ ได้แก่ สี่แผ่นดินกับเรื่องจริงในราชสำนักสยาม² ของคันสนีย์ วีระศิลป์ชัย ความผูกพันจงรักภักดีไม่เคยจางหายจากหัวใจชาวประชาในเรื่องสี่แผ่นดิน³ ของสุภิญญา ยงศิริ และ การวิเคราะห์กรณีศึกษาปัญหา

¹ สายชล สัตยานุรักษ์ สี่แผ่นดิน: “ความเป็นไทย” และความหมายทางการเมือง จักรวาลวิทยา : บทความเพื่อเป็นเกียรติแก่นิธิ เอียวศรีวงศ์ พิมพ์ลักษณ์, มติชน : กรุงเทพฯ, 2549. หน้า 118-181

² คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. สี่แผ่นดินกับเรื่องจริงในราชสำนักสยามพิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : มติชน 2554

³ สุภิญญา ยงศิริ ความผูกพัน จงรักภักดีไม่เคยจางหายจากหัวใจชาวประชาในเรื่องสี่แผ่นดิน วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ ปีที่ 2554 ฉบับที่ 3 หน้า 2-34

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2559

ครอบครัวไทยจากวรรณกรรมเอกเรื่องสี่แผ่นดิน¹ ของอนุชาติ บุนนาค ยังมีบางท่านศึกษาวรรณศิลป์ในการประพันธ์ เช่น วิถีพรรณนาตัวละคร หรือศิลปะการพูด เป็นต้น

เรื่อง **สี่แผ่นดิน** ก็ได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่งในประเทศจีนเช่นเดียวกัน นับตั้งแต่ประเทศจีนและประเทศไทยได้สร้างความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อปี 1975 เป็นต้นมา ประชาชนทั้งสองประเทศมีการติดต่อไปมาหาสู่กันมากขึ้นเรื่อย ๆ ในระหว่างช่วงเวลานี้ มีการแนะนำเผยแพร่วัฒนธรรมของกันและกันด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน การแปลนวนิยายเป็นวิธีสำคัญอย่างหนึ่ง **สี่แผ่นดิน** มีการแปลเป็นภาษาจีนในทศวรรษที่ 8 แห่งศตวรรษที่ 20 เป็นนวนิยายไทยเรื่องเดียวเท่านั้นที่มีการแปลเป็นภาษาจีนเป็นสองสำนวน คือสำนวนของผู้แปลเซียงกวาง ซึ่งตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ประชาชนซานซี เมื่อปี 1984 ส่วนอีกสำนวนหนึ่ง คือสำนวนของผู้แปลกาวสู๋โหยงและฝางยี้ ซึ่งตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์การแปลเซียงไฮ้เมื่อปี 1985 เรื่อง **สี่แผ่นดิน** เป็นนวนิยายไทยที่มีการศึกษาวิจัยมากที่สุดในการศึกษาของจีน นักวิชาการจีนทางด้านภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยที่เคยศึกษานวนิยายเรื่องนี้ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ หลวนเหวินหัว หลี่เจี้ยน โจวหว่านหัว กาวสู๋โหยง และอู๋เซียงหยาง เป็นต้น

ผู้ศึกษาเป็นนักศึกษาจีนเอกวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย เคยศึกษาเพิ่มเติมที่ประเทศไทยเป็นเวลาสองปี มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมไทยอย่างใกล้ชิด หลังจากอ่านเรื่อง **สี่แผ่นดิน** แล้วได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบงานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งของนักวิชาการชาวจีนและของไทย พบว่านักวิชาการจีนส่วนใหญ่ตีความเรื่องนี้โดยทัศนคติของจีนซึ่งไม่ตรงกับความคิดเห็น

¹ อนุชาติ บุนนาค การวิเคราะห์กรณีศึกษาปัญหาครอบครัวไทย จากวรรณกรรมเอกเรื่องสี่แผ่นดิน วารสาร รัฐราษฎร์ ปีที่ 2548 ฉบับที่ 3 หน้า94-99

ของคนไทย แม้กระทั่งคำแนะนำหนังสือในคำนำฉบับแปลเป็นภาษาจีนทั้งสองสำนวนก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คำแนะนำหรือการตีความโดยทัศนคติของจีนนั้นย่อมส่งผลต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยในทางที่ผิดเพี้ยนไป งานศึกษาชิ้นนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์สภาพและสาเหตุของการตีความแบบจีนของนักวิชาการจีน

1.การตีความโดยทัศนคติของจีนในด้านวัฒนธรรมราชสำนักของไทยที่มีความคิดจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เป็นหลัก

เรื่อง **สี่แผ่นดิน** มีเนื้อหาอิงประวัติศาสตร์ไทยในช่วงรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ตัวละครเอกคือแม่พลอย เนื้อหาเรื่องแบ่งเป็นสี่ตอน ตอนที่ 1 เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 แม่พลอยถูกส่งเข้าไปในวังตั้งแต่มยังเป็นเด็ก ได้รับการสั่งสอนอบรมจากผู้ใหญ่ในวัง เรียนรู้วิชาเย็บปักถักร้อย การเขียนหมากจื๊บพลู กริยามารยาท ฯลฯ จนเติบโตกลายเป็นสาววังเต็มรูปแบบ แล้วออกเรือนแต่งงานกับคุณเปรม ตอนที่ 2 ถึง 4 เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ไปจนถึงแผ่นดินรัชกาลที่ 8 เรื่องราวในสามตอนนี้เป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัวของพลอย หลังจากพลอยได้แต่งงานแล้ว พลอยดูแลครอบครัวอย่างตั้งใจตามพระดำรัสสั่งสอนของเสด็จ คุณสมบัติแบบสาววังของพลอยได้สะท้อนให้เห็นจากชีวิตประจำวัน โดยทั่วไปแล้วผู้อ่านชาวไทยส่วนใหญ่เห็นว่าเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีอันดีงามของไทยที่มีความคิดจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เป็นหลัก เช่น ชาญวิทย์ เกษตรศิริ กล่าวว่า ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช ประสบความสำเร็จมาแล้วในการแสดงภาพที่งดงามของสังคมจารีตประเพณีที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลาง เช่น การลงตีพิมพ์นวนิยายเรื่อง **สี่แผ่นดิน**¹ ในบทความเรื่อง **สี่แผ่นดิน: “ความเป็นไทย”** และความหมายทางการเมืองของสายชล สัตยานุรักษ์ ก็แสดงความคิดเห็นคล้ายกันว่า ม.ร.ว.ศีกฤทธิ ปราโมช ได้แฝง

¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ประวัติการเมืองไทย 2475- 2500 กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เรือนแก้ว 2006 หน้า491.

ความคิดกษัตริย์นิยมในนวนิยายเรื่องนี้เพื่อเป้าหมายทางการเมือง รัฐจวน อินทรกำแหง นักวิจารณ์นวนิยายเห็นว่า แม่พลอยเพียงพร้อมไปด้วยคุณสมบัติของชาววัง เป็นแบบอย่างของสตรีไทยที่มีความเป็นไทยในตัว ความเป็นไทยที่ว่านี้ก็คือการจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว มีความเมตตากรุณาต่อคนรอบข้าง เป็นต้น¹

แต่ทว่า การตีความของนักวิชาการจีนเกี่ยวกับวัฒนธรรมราชสำนักไทยที่สะท้อนจากเรื่องสี่แผ่นดินนั้นมีความแตกต่างกันอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ นักวิชาการจีนไม่น้อยเห็นว่าตัวละครเอก “พลอย” เป็นตัวแทนของคนในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ชีวิตครอบครัวของพลอยเป็นภาพสะท้อนของสังคมศักดินา เรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมของครอบครัวชนชั้นสูงและราชวงศ์ในสังคมศักดินา เช่น เชียงกวางได้กล่าวไว้ในบทนำของฉบับแปลภาษาจีนว่า ผู้เขียนได้บันทึกประวัติศาสตร์ไทยที่ยาวนานถึงครึ่งศตวรรษโดยผ่านเรื่องราวที่สนุก น่าสนใจ เรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการพัฒนาแห่งประวัติศาสตร์ กล่าวคือ สังคมศักดินา ย่อมสิ้นสลายลงและสังคมแบบทุนนิยมย่อมเจริญเติบโต² กาวสู้อย่างและฝางยั้งได้เสนอความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกันในหมายเหตุท้ายเล่มของฉบับแปลภาษาจีนของท่านทั้งสองว่า นวนิยายเรื่องนี้มุ่งสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่ว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ย่อมพังทลายและสังคมย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาของประวัติศาสตร์³ งานวิจัยชิ้นสำคัญ ๆ ในประเทศจีนได้แก่ **ความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์และความเจ็บแสบทางศีลธรรม : ข้อคิดจากเรื่องสี่แผ่นดิน** ของกาวสู้อย่างและจูหยี่ชาน ซึ่งเสนอความ

¹ รัฐจวน อินทรกำแหง, ภาพชีวิตจากนวนิยาย กรุงเทพฯ : ดันอ้อ แกรมมี 1996 หน้า429

² เชียงกวางแปล สี่แผ่นดิน สำ นักพิมพ์ประชาชนชานซี 1984 คำนำหน้า2

³ กาวสู้อย่าง ฝางยั้งแปล สี่แผ่นดิน เชียงไฮ้:สำนักพิมพ์การแปลเซียงไฮ้ 1985 หน้า990

คิดเห็นว่า สิ่งที่คนไทยเคยรู้สึกภาคภูมิใจและสรรเสริญยกย่องมาโดยตลอดนั้นมีตัวลง สิ่ง
 คนไทยในอดีตเห็นว่ามีค่ายิ่งและสมเหตุสมผลนั้นถูกพิสูจน์ใหม่ว่าเป็นของไร้ค่าและไม่
 ขอบรรรม ศิลธรรมประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณเกิดความหวั่นไหวและสลายแตกแยกเอง
 ท่ามกลางอิทธิพลความคิดตะวันตก¹ บทความวิจัยเรื่อง **มอเบิลือดเนื้อและวิญญูณแก่
 ประวัติศาสตร์ : ศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องสี่แผ่นดินของม.ร.ว.คึกฤทธิ์
 ปราโมช²** ของหลวนเหวนหัว นักวิชาการจีนจากสถาบันสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แห่ง
 ประเทศจีน และ **ความหมายแฝงของนิยายแม่พลอยในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่อง
 สี่แผ่นดิน³** ของโจวหว่านหัวและงานวิจัยอื่น ๆ อีกหลายชิ้น ล้วนตีความสี่แผ่นดินในลักษณะ
 คล้ายกันว่า มีแก่นเรื่องที่คัดค้านศักดินานิยมหรือเป็นเรื่องสะท้อนความล่มสลายของราชวงศ์
 ซึ่งกลายเป็นความเห็นหลักในวงการศึกษาศาสตร์ของจีนในภายหลัง หลวนเหวนหัวยังรับเอา
 ความคิดเห็นนี้เขียนลงในหนังสือ **ประวัติวรรณคดีไทย⁴** ของท่าน ทำให้ความคิดเห็นนี้มี
 น้ำหนักยิ่งขึ้น มีการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในวงการศึกษาศาสตร์ของจีน ยกตัวอย่างเช่น หวังเซียง-
 หยวน นักวิชาการจีนผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจารณ์วรรณคดีตะวันออกได้อ้างอิงคำวิจารณ์
 ของหลวนเหวนหัวในการสอนวิชาประวัติวรรณคดีตะวันออก แม้กระทั่ง **สารานุกรมจีน :
 วรรณคดีต่างประเทศ** ก็ให้คำอธิบายคำว่า “คึกฤทธิ์ ปราโมช” ว่า เรื่องสี่แผ่นดินของผู้เขียน
 เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ได้สร้างตัวละครชื่อ

¹ กาวสู๋หยง จูหยี่ชาน ความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์และความเจ็บแสบทางศีลธรรม : ข้อคิดจากเรื่องสี่แผ่นดิน วารสาร
 วรรณคดีต่างประเทศ ปีที่ 1990 ฉบับที่ z1 หน้า131-132.

² หลวนเหวนหัว มอเบิลือดเนื้อและวิญญูณแก่ประวัติศาสตร์ : วิจารณ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องสี่แผ่นดินของม.ร.ว.คึก
 ฤทธิ์ ปราโมช วารสารการวิจารณ์วรรณคดีต่างประเทศ ปีที่ 1988 ฉบับที่ 3 หน้า131-132

³ โจวหว่านหัว ความหมายแฝงของนิยายแม่พลอยในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องสี่แผ่นดินวารสารแนวความคิด ปีที่ 1996
 ฉบับที่ 2 หน้า39-43

⁴ หลวนเหวนหัว ประวัติวรรณคดีไทย ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จีน 1998 หน้า294-298
 ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2559

พลอยขึ้นมาเพื่อบันทึกวิถีชีวิต มารยาทของชาววัง เหตุการณ์ต่าง ๆ และความคิดของคนในช่วงเวลานั้น แม้ผู้เขียนได้แสดงความเห็นอกเห็นใจต่อครอบครัวศักดินาที่ล่มสลาย แต่ก็ถือว่าเป็นผลงานดีเด่นชิ้นหนึ่ง¹

ผู้ศึกษาเห็นว่า สาเหตุหลักที่ทำให้นักวิชาการจีนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องสี่แผ่นดินที่แตกต่างจากคนไทยนั้น เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์จีนซึ่งเป็นประวัติศาสตร์คัดค้านต่อต้านราชวงศ์ศักดินาและวัฒนธรรมชาววัง ตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง กระแสความคิดที่คัดค้านศักดินานิยมก็ได้ก่อรูปขึ้น เมื่อปี 1911 ประเทศจีนเกิดการปฏิวัติซินไฮ่ซึ่งนำโดยซุนยัตเซ็น เพื่อที่จะโค่นล้มราชวงศ์ชิง การปฏิวัติซินไฮ่ทำให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของจีนที่มีประวัติยาวนานถึงสองพันกว่าปีได้สิ้นสุดลง และยังทำลายค่านิยมเก่าและความคิดทางการเมืองเก่าแบบศักดินานิยม ปัจจุบันประเทศจีนดำเนินการปกครองในระบอบสังคมนิยม ความคิดคอมมิวนิสต์ได้ฝังลึกเข้าไปในความคิดของคนจีน เพราะฉะนั้นการคัดค้านความคิดเก่าแบบศักดินา สรรเสริญประชาธิปไตยและเสรีภาพจึงกลายเป็นความคิดหลักของคนจีนปัจจุบัน ซึ่งมีการสะท้อนออกมาทางวรรณกรรมสำคัญ ๆ หลายเรื่อง เช่น **ความรักในหอแดง** ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่สุดยอดวรรณกรรมอมตะของจีน แต่งขึ้นโดยเฉาเสวียฉินในสมัยราชวงศ์ชิง มุมมองของเฉาเสวียฉินเริ่มจากพระราชวังศานนงศ์ แล้วมารวมอยู่ที่ตระกูลเจียตระกูลสี่ ตระกูลหวังและตระกูลเซวีย โดยเล่าเรื่องตระกูลเจียที่อาศัยอยู่ในคฤหาสน์ “ต๋ากวนหยวน” เป็นเสมือนตัวแทนของสังคมศักดินาที่ค่อย ๆ เสื่อมโทรมลง นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการเสื่อมโทรมของสังคมศักดินา คำวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่อง **ความรัก**

¹ คณะกรรมการบรรณาธิการวรรณคดีต่างประเทศโดยสังกัดคณะกรรมการบรรณาธิการสารานุกรมจีน สารานุกรมจีน-วรรณคดีต่างประเทศ ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์สารานุกรมจีน 1982 หน้า541

ในหอแดง เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในประเทศจีน ในต้นศตวรรษ 20 วรรณกรรมที่คัดค้านศักดินา นิยมมีปรากฏออกมามากขึ้น เช่น **บันทึกลับประจำ วันของคนบ้า ตะโกนสู้** และ **ละล้าละลัง** ของหลู่ซวี่น การกบฏและศีลธรรมของอู่หยู่ว **ว่าด้วยผลประโยชน์** ของเถี่ยวหย่า **นวนิยายชุดจิตหลิวซันปู้ซิว** ของปาจิ้น เป็นต้น ผลงานเหล่านี้มีลักษณะร่วมคือคัดค้านและวิพากษ์ศีลธรรมประเพณีเก่าแบบศักดินานิยม ต่างสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมและสิ้นสลายของสังคมศักดินาอันเป็นแนวโน้มการพัฒนาของประวัติศาสตร์ ในภาษาวรรณกรรมคำว่า “ศักดินา” หมายถึงกฎระเบียบและความคิดที่ล้าหลังและมีความหมายตรงข้ามกับวัฒนธรรมก้าวหน้าในยุคปัจจุบัน สังคมศักดินาถูกเปรียบเสมือนเป็นสังคมกินคน ศีลธรรมศักดินาจึงกลายเป็นศีลธรรมกินคน วรรณกรรมดังกล่าวมีฐานะสำคัญในประวัติศาสตร์วรรณกรรมร่วมสมัยของจีน จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่มีอิทธิพลต่อความคิดของนักวิชาการจีนในการตีความเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ซึ่งบังเอิญเป็นเรื่องราวที่มีภูมิหลังประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ และชีวิตครอบครัวของพลอยก็เปลี่ยนแปลงจากชีวิตอันสุขสบายกลายเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์ขมขื่นรวมทั้งเรื่องบ้านบิดาซึ่งพี่สาวเป็นคนดูแลตกต่ำ หลังจากบิดาเสียชีวิต ทั้งหมดนี้ทำให้ผู้อ่านจินตนาการโดยทัศนคติของจีนได้ง่าย

เพราะฉะนั้น หากนักวิชาการจีนไม่ศึกษาวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง ก็จะเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่สามารถเข้าใจวัฒนธรรมราชสำนักไทยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมราชสำนักเป็นวัฒนธรรมสำคัญส่วนหนึ่งของประเพณีวัฒนธรรมไทยตั้งแต่สมัยโบราณ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านจิตรกรรม สถาปัตยกรรม วรรณคดี นาฏศิลป์และดนตรีของไทย ฯลฯ กล่าวในด้านศีลธรรม การเคารพผู้ใหญ่และจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ถือเป็นแก่นของวัฒนธรรมราชสำนัก ในความเชื่อของไทย

พระมหากษัตริย์เป็นสมมติเทพที่มีพระบารมี มีอำนาจสูงสุด การจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ถือว่าเป็นหน้าที่หนึ่งของคนไทยทุกคน รัฐธรรมนูญไทยได้กำหนดไว้ว่าองค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ความเป็นไทยที่สะท้อนจากพลอยในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ประกอบด้วยวัฒนธรรมราชสำนักที่เน้นความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ถึงแม้ว่าประเทศไทยเปลี่ยนระบอบการปกครองหลังปี 1932 แต่คนไทยยังนับถือพระมหากษัตริย์ในฐานะเป็นประมุขของบ้านเมือง ยังคงรักษาขนบประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณ ยังถือวัฒนธรรมราชสำนักเป็นวัฒนธรรมชั้นสูง และเป็นมาตรฐานของขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ในเรื่อง**สี่แผ่นดิน** ถึงแม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ขึ้นครองราชหลังการปฏิวัติปี 1932 ก็ยังได้รับการเคารพจากคนไทยทั่วไป เมื่อพระองค์ท่านทรงเรียนจบจากต่างประเทศและเสด็จนิวัตกลับประเทศไทย ราษฎรพากันออกจากบ้านเพื่อไปปรอรับเสด็จ แม้กระทั่งพลอยผู้ซึ่งตั้งป่วยทั้งซุราก็อยู่ในนั้นด้วย

ในวันนั้นคนเป็นจำนวนแสนรายทางจากดอนเมืองถึงพระบรมมหาราชวัง เพื่อต้อนรับคนที่ตนรักกลับบ้าน ทุกคนเต็มไปด้วยความรัก ความมั่นใจและความยินดี ในจำนวนคนเป็นแสน ๆ นั้นจะหาใบหน้าที่โศกสลด จะหาใบหน้าที่เศร้าหมองและจะหาใบหน้าที่ยังโกรธเคียดแค้นสักใบเดียวก็ไม่มี¹

ภาพการรอรับเสด็จของราษฎรน่าประทับใจ ความเคารพรักที่ราษฎรมีต่อพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้จืดจางลง เมื่อพลอยนึกย้อนหลัง ก็รู้ว่า

แต่ก่อนนั้น ถึงแม้ว่าความจงรักภักดีจะมีอยู่มากมายเพียงไรก็ตาม ความจงรักภักดีนั้นก็มีได้เคยแสดงออกอย่างชัดเจนพร้อมเพรียงกันอย่างแผ่นดินนี้ และความจงรักภักดีที่ได้

¹ ศีกฤทธิ์ ปราโมช สี่แผ่นดิน กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000 หน้า 956

เห็นในระยษะนี้ก็ดูจะเป็นความรู้สึกใกล้ชิด เป็นเรื่องส่วนตัวของคนเป็นจำนวนมากยิ่งกว่าที่ได้เคยเป็นมาแต่ก่อน(ศึกฤทธิ์ ปราโมช หน้า960)

ผู้แต่งเรื่อง **สี่แผ่นดิน** ได้นำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์มาทำเป็นภูมิหลัง ความรู้สึกที่ราษฎรมีต่อพระเจ้าอยู่หัวที่แสดงออกจากเรื่องนี้เป็นความจริง สมัยอดีต นักวิชาการจีนไม่ค่อยมีโอกาสได้สัมผัสกับความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย จึงไม่ค่อยเข้าใจวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือการเรียนรู้ยังมีช่องทางที่ไม่มากนัก ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกที่เกิดความเข้าใจผิดในด้านวัฒนธรรมราชสำนักและขนบธรรมเนียมประเพณีแบบศักดินา ในเรื่อง สี่แผ่นดิน ผู้แปลนวนิยายและนักวิชาการจีนที่ได้ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายเรื่องนี้ ล้วนเป็นผู้เชี่ยวชาญจีนสำคัญในด้านไทยศึกษา ความคิดเห็นของพวกเขาย่อมส่งกระทบต่อนักวิชาการจีนรุ่นหลังเป็นอย่างมาก จากการค้นหาค้นหาบทความวิจัยในเครือข่ายวารสารวิชาการจีน CNKI พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องสี่แผ่นดินของนักวิชาการรุ่นใหม่ ยังมีการแสดงความคิดเห็นที่คล้ายกับนักวิชาการจีนรุ่นเก่า เช่น เมื่อปี 2012 มีบทความวิจัยชิ้นหนึ่งตีพิมพ์ในวารสารศิลปวรรณคดีมหาชนซึ่งมีชื่อว่า **ภาพลักษณ์ของผู้ชายในงานเขียนศึกฤทธิ์ ปราโมชและปาจิน : ศึกษาวิจัยวรรณศิลป์ของเรื่องสี่แผ่นดินและเจีย** ผู้เขียนบทความเรื่องนี้เห็นว่า อัน บุตรชายพลอยในเรื่องสี่แผ่นดินมีนิสัยคล้ายกับเจวียชินในเรื่องเจีย ส่วนอ้อดคล้ายกับเจวียห้วย ผู้เขียนบทความวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและจีน ได้ข้อสรุปว่า ความหวังของสังคมยุคปัจจุบันเกิดจากการต่อต้านวัฒนธรรมเก่า ประเพณีเก่าและศีลธรรมเก่า ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่า เอกสารอ้างอิงของบทความวิจัยชิ้นนี้ ส่วนมากเป็นผลงานวิจัยของนักวิชาการจีนรุ่นเก่าที่ได้เอ่ยชื่อมาแล้วในข้างต้น ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของผู้เขียนบทความวิจัยเรื่องนี้มีลักษณะไม่รอบด้าน ซึ่งก็เป็นการตีความเรื่องสี่แผ่นดินโดยทัศนคติของจีนอีกรายหนึ่ง

2. การตีความโดยทัศนคติของจีนในด้านประเพณีการบวชในพระพุทธศาสนา

วัฒนธรรมลัทธิขงจื้อเป็นส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมจารีตประเพณีจีน ไม่ว่าในด้านความคิดทางการเมือง หรือความคิดด้านศีลธรรมหรือปรัชญาชีวิตล้วนมีเจตจำนงโลกิยะนิยมอย่างชัดเจน ตั้งแต่นักปรัชญาขงจื้อและเม่งจื้อได้สร้างแนวคิดลัทธิขงจื้อขึ้น สังคมศักดินาจีนที่มีประวัติยาวนานถึงสองพันกว่าปีนั้น ได้ยึดถือเชื่อชูอู่จิง(สืบทอดสืบทอด) เป็นหลักในการปลูกฝังความคิดจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และความกตัญญูต่อพ่อแม่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญมากต่อการรักษาความมั่นคงของสังคมศักดินา หลังจากราชวงศ์ศักดินาถูกโค่นล้มไปแล้ว ความคิดจงรักภักดีกตัญญูยังเป็นสาระสำคัญแห่งศีลธรรมจารีตประเพณีจีน ซึ่งสะท้อนจากสำนวนจีนที่ยังใช้กันในปัจจุบันเช่น “กุตลทั้งปวงเริ่มต้นที่ความกตัญญู (百善孝为先)” “สร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้วงศ์ตระกูล (光宗耀祖)” “ความกตัญญูมีอยู่สามประการ ที่หนักหนาสาหัสสุดก็คือการไร้ทายาทสืบตระกูล (不孝有三, 无后为大)” “การสืบต่อวงศ์ตระกูล (传宗接代)” “ครอบครัวเจริญเติบโต (人丁兴旺)” “ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา (阖家团圆)” เป็นต้น ล้วนเป็นค่านิยมทั่วไปของคนจีนปัจจุบันที่แสดงให้เห็นถึงความคิดโลกิยะนิยม เพราะฉะนั้น การออกบวชเข้าสู่โลกุตรภูมิของสมาชิกในครอบครัวจึงถือเป็นเรื่องน่าเศร้า แม้ว่าวัฒนธรรมพุทธศาสนาก็เป็นส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมจารีตประเพณีจีน แต่ในระหว่างการเผยแพร่ศาสนาพุทธนิกายมหายานได้ผสมผสานกับวัฒนธรรมลัทธิขงจื้อจนกลายเป็นวัฒนธรรมศาสนาพุทธที่มีลักษณะวัฒนธรรมพื้นเมืองของจีน ส่วนวัฒนธรรมศาสนาพุทธของไทยก็เช่นเดียวกัน พุทธศาสนานิกายเถรวาทในคาบสมุทรอินโดจีนรวมทั้งประเทศไทยนั้น ได้พัฒนาเป็นวัฒนธรรมศาสนาพุทธที่มีลักษณะพื้นเมือง ซึ่งมีประเพณีการบวชเป็นประเพณีที่มีลักษณะพิเศษของท้องถิ่น ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างจีน-ไทยนั้น ถ้าหากคนจีนไม่เข้าใจวัฒนธรรม

ศาสนาพุทธของไทย ยึดถือทัศนคติของจีน ก็จะไม่เข้าใจพฤติกรรมการบวชของคนไทยอย่างแน่นนอน เช่นในการตีความนวนิยายเรื่อง **สี่แผ่นดิน** มักมีความเข้าใจผิดพี้ยนเกี่ยวกับเรื่องการออกบวชของอัน บุตรชายของพลอย

การออกบวชขัดต่อความคิดโลกียะนิยมของคนจีน สำหรับคนจีน การออกบวชหมายถึงการสละทุกสิ่งทุกอย่างและตัดขาดความสัมพันธ์กับครอบครัว เป็นการหลบหนีทางโลกจากมุมมองวัฒนธรรมจีน ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่น่าโศกเศร้า พ่อแม่มักไม่สนับสนุนให้ลูกของตนออกบวช ด้วยเหตุผลสามประการดังนี้ ประการที่หนึ่ง การออกบวชจำเป็นต้องโกนหัวโกนคิ้วซึ่งขัดต่อความคิดของสำนักขงจื้อ คัมภีร์กตัญญูของสำนักขงจื้อได้กล่าวไว้ว่า ร่างกายเลือดเนื้อนั้น ได้รับมาแต่บิดามารดา ไม่กล้าทำลายแม้กระทั่งเส้นผม นี่เป็นปฐมบทแห่งความกตัญญู กล่าวคือตามความคิดของคนจีนสมัยโบราณ การโกนหัวนั้นเท่ากับการทำลายร่างกายของตน ถือเป็นเรื่องอกตัญญูหรือเนรคุณพ่อแม่ ประการที่สอง ผู้ที่ออกบวชจะไม่สามารถดูแลครอบครัว ตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาได้ คำสอนของสำนักขงจื้อกล่าวไว้ว่า “หากบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ ลูกไม่ควรเดินทางไปไหนไกล ๆ จากบ้าน (父母在，不远游)” วัดในประเทศจีนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ตามป่าที่ห่างไกลจากชุมชน ผู้ที่ออกบวชแล้วมักจะต้องไปถือศีลปฏิบัติธรรมตามวัดตามป่าจึงยากที่จะดูแลบ้านแม้กระทั่งพบหน้าบิดามารดา ประการที่สาม ผู้ที่ออกบวชไปแล้วมักไม่สามารถสืบตระกูลได้ คนจีนปัจจุบันยังชอบกล่าวว่า “ความอกตัญญูมีอยู่สามประการ ที่หนักหนาสาหัสสุดก็คือการไร้ทายาทสืบตระกูล (不孝有三无后为大)” ผู้บวชในศาสนาพุทธนิกายมหายานมักจะไม่สึกออกมาในภายหลัง ถ้าบวชแล้วจะบวชตลอดชีวิต ด้วยเหตุนี้ผู้บวชจะไม่สามารถสืบตระกูลอีกต่อไป นักวิชาการจีนไม่น้อยในวงการศึกษาระบบจีน ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุการออกบวชของพระสงฆ์ภิกษุ ภิกษุณีหรือพระบรมวงศานุวงศ์ ได้ผลสรุปว่าสาเหตุทั่วไปของการออกบวช ได้แก่ กรรมในอดีตชาติ การได้รับการแนะนำจากพระธรรมวินัย ความเศร้าโศกในการจากไปของญาติที่

น้อง เหตุผลเรื่องสงคราม การหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือผิดหวังในชีวิตชาวโลก เป็นต้น เพราะฉะนั้นในสายตาคณจิ้น มักมองเรื่องออกบวชเป็นเรื่องเศร้าร้ายทหด เช่น การออกบวชของ เปาอวี พระเอกในเรื่อง **ความรักในหอแดง** ถือเป็นโศกนาฏกรรมของเปาอวีในสายตาของผู้อ่านจิ้น ปัจจุบัน สังคมมีการพัฒนาก้าวหน้าขึ้น คนจิ้นบางกลุ่มอาจจะไม่ค่อยยึดถือค่านิยมแบบเก่าอีกแล้ว เช่น การโกนหัว ถอนคิ้ว ไม่อยากมีลูก เป็นต้น แต่ทว่าความคิดเกี่ยวกับเรื่องบวชยังคงเหนียวแน่นมาก ผลที่ตามมาก็คือ คนจิ้นมักไม่ค่อยเคารพเลื่อมใสผู้ออกบวช มีนักวิชาการชาวอเมริกาท่านหนึ่งเคยทำการศึกษาทางด้านนี้แล้วเห็นว่า พระสงฆ์จีนส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากครอบครัวที่มีฐานะในสังคม ไม่มีการจดทะเบียนในองค์การทางศาสนาพุทธ เป็นคนขายขอบในสังคมจิ้น เมื่อพระสงฆ์บิณฑบาต ผู้คนมักจะแสดงท่าทีดูถูกเหมือนอย่างปฏิบัติต่อคนขอทาน¹

เนื่องด้วยทัศนคติของจิ้นดังกล่าวข้างต้น นักวิชาการจิ้นไม่น้อยจึงตีความเรื่องการออกบวชของอัน บุตรชายของพลอยใน**สี่แผ่นดิน**ว่า เป็นเรื่องน่าเสียใจ ซึ่งไม่ตรงกับความคิดเห็นของคนไทย เช่น กาวสูโหยง จูหยี่ชานได้กล่าวไว้ในบทความวิจัยของท่านว่า

บุตรชายบุตรสาวของพลอยทั้งสี่คน ต่างเคารพนับถือพลอยมาก แต่ลูกทั้งสี่คนนี้ต่างเลือกเส้นทางชีวิตของตนซึ่งทำให้พลอยรู้สึกผิดหวัง และต้องเป็นห่วงอยู่เสมอ (กาว สูโหยง จูหยี่ชาน หน้า130)

โจวหว่านหัวก็แสดงความคิดเห็นของท่านไว้ในบทความวิจัยของท่านดังต่อไปนี้ว่า

พลอยดูแลบ้าน ดูแลลูก ๆ เป็นอย่างดี คอยสังเกตพฤติกรรมและจิตใจอารมณ์ของ

¹ ช่งเพยลี่ เรียกขวัญ : การหวาดหวั่นครั้งใหญ่จากโศกนาฏกรรมจิ้นในปี 1768 เชียงไฮ้:สำนักพิมพ์ชานเหลียนเซียงไฮ้ 2012 หน้า 147-148.

พวกเขา พยายามไม่ให้เกิดความบาดหมางกันระหว่างลูก ๆ ทุกคน แต่ลูก ๆ ทุกคนไม่ให้ความสำคัญต่อคำสั่งสอนของแม่ ไม่ว่าจะเรื่องคู่ครอง การงานอาชีพ หรือเส้นทางชีวิต ต่างเลือกตามแต่ใจของตน ซึ่งไม่ตรงกับความคิดหวังของพลอย เช่น อัน บุตรชายคนโตประสบความสำเร็จทุกชิ้นในชีวิต โดยเข้าร่วมฝ่ายต่อต้านรัฐบาลใหม่ ต้องถูกจับเข้าคุกและภายหลังได้บวชเป็นพระพลอยผิดหวังครั้งแล้วครั้งเล่า แต่พลอยไม่สามารถเข้าใจต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ ได้แต่หวังโยก้างวล ชีวิตทั้งว้าเหว่ ทั้งโดดเดี่ยว นำเวทนามาก (ใจหว่านหัว หน้า 39-40)

ในวัฒนธรรมไทย การออกบวชเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่ง ซึ่งถือเป็นการอุทิศส่วนกุศลอันยิ่งใหญ่ เป็นวิธีหนึ่งที่ใช้ตอบแทนพระคุณของบิดามารดาและเป็นการแสดงออกถึงการก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ตามความเชื่อของคนไทย บุตรชายออกบวชหมั้นจิ๋ว พ่อแม่เกาะผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ การออกบวชก่อนแต่งงาน เป็นความกตัญญูอันยิ่งใหญ่ต่อบิดามารดา ตามความคิดของคนไทย การออกบวชไม่ใช่การหนีออกจากสังคมฆราวาส หลังออกบวชผู้บวชมักจะถือศีลปฏิบัติธรรมในวัดที่ตั้งอยู่ในชุมชน ไม่ได้หยุดติดต่อกับชุมชนฆราวาส ซ้ำยังเป็นพระครูที่ถือหน้าที่สั่งสอนประชาชนทางด้านจริยธรรม เพราะฉะนั้น พระสงฆ์จึงมีฐานะสูงส่งในสายตาของคนไทย พลอยในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** เป็นคนยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีไทยมาก ย่อมมีความคิดเห็นเหมือนคนไทยทั่วไปที่มีความปรารถนาที่จะให้บุตรชายของตนออกบวช แต่อัน บุตรชายในไส้คนโตของพลอย มิได้บวชก่อนแต่งงานตามประเพณี อีอดบุตรชายคนเล็กผู้รักมารดายิ่งกว่าตัวเอง เสียชีวิตในวัยหนุ่ม ก็มิได้บวชเช่นกัน ฉะนั้นเมื่ออัน ลูกเลี้ยงของพลอยบอกว่าจะออกบวช พลอยผู้ที่ตกอยู่ในความเศร้าโศกเพราะบุตรคนเล็กเพิ่งเสียชีวิตไป ดีใจอย่างเหลือล้น และพูดกับอันว่า

“แม่มก็มีลูกชายหลายคน ยังไม่มีใครเคยบวชเรียนให้แม่ได้เห็นชายผ้าเหลืองเลย แม่อนุโมทนาด้วย... อันทำให้แม่ปลื้มใจมากวันนี้ (ศีกฤทธิ์ ปราโมช หน้า930)”

ถึงแม้ว่าอันไม่ใช่บุตรในไส้ของพลอย แต่พลอยได้เลี้ยงดูมาเหมือนลูกแท้ ๆ ตั้งแต่เล็ก

จนโต อันจึงอยากจะทำโอกาสเพื่อตอบแทนมารดา เขาพูดกับพลอยว่า

“ผมนึกแล้วว่าคุณแม่จะต้องดีใจ... เพียงเท่านั้นก็พอแล้วที่จะทำให้ผมตัดสินใจออกบวช(ศึกฤทธิ์ ปราโมช หน้า 930)”

กล่าวโดยสรุปแล้ว การออกบวชของอันมีจุดประสงค์เพื่อตอบแทนบุญคุณของพลอยผู้เป็นมารดา ส่วนผลที่ได้รับจากการออกบวชของต้นก็คือความรู้สึกปลาบปลื้มยินดีของมารดา ถ้าคนจีนไม่รู้วัฒนธรรมพุทธศาสนาของไทยก็จะไม่สามารถเข้าใจประเด็นนี้ได้

ในเรื่อง **สี่แผ่นดิน** การออกบวชของอันมิใช่เรื่องประกอบที่ไม่สำคัญอะไรนัก แต่เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เขียนจงใจแต่งขึ้นมาเพื่อช่วยเน้นย้ำประเด็นการสรรเสริญจาริตประเพณีที่มีวัฒนธรรมราชสำนักเป็นแก่น ในนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนจงใจสร้างตัวละครอันและอ๊อดโดยให้ทั้งสองคนมีชะตากรรมสัมพันธ์กัน¹ อัน ผู้ที่จงรักภักดีต่อพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง ถูกรัฐบาลใหม่เนรเทศไปอยู่เกาะร้างในภาคใต้ ถูกปล่อยตัวหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ภายหลังก็บวชเป็นพระ ส่วนอ๊อด เป็นคนรักมารดามาก เนื่องจากได้รับความกดดันจากอัน ผู้เป็นพี่ชาย จึงไปทำงานที่ภาคใต้โดยลำพัง ภายหลังป่วยหนัก รักษาไม่หายจึงเสียชีวิตไป นักวิชาการจีนส่วนใหญ่เห็นว่าชะตากรรมของอันและอ๊อดได้นำความโศกเศร้าให้แก่ครอบครัวพลอย ซึ่งก็ถูกต้องในระดับหนึ่ง เพราะการเสียชีวิตของอ๊อดทำให้พลอยตกอยู่ในความทุกข์อันใหญ่หลวง แต่การเสียชีวิตของอ๊อดนั้นก็เกี่ยวข้องกับการออกบวชของอัน อันเคยเขียนจดหมายถึงมารดาว่า

เมื่ออยู่ที่ตะรุเตาก็อย่างนั้น ถึงจะเจ็บไข้ก็ไม่สู้กระไร เพราะที่นั่นเขายังไม่ใช้ให้ทำงาน

¹ ความคิดเห็นเกี่ยวกับชะตากรรมของอันและอ๊อดอ้างอิงจาก ความคิดระบอบอุปถัมภ์ในเรื่องสี่แผ่นดิน ของอุ้งเชิงหย่าง ตีพิมพ์ในวารสารการวิจารณ์วรรณคดีต่างประเทศ ปีที่ 2010 ฉบับที่ 3 หน้า47

หนัก พอมาถึงเกาะเต่าก็ต้องกางป่าตัดถนน ผมเริ่มเป็นไข้มาแต่ตะรุเตา พอมาโดนเกาะเต่า เข้าก็จวนตายเหมือนกัน เคราะห์ดีที่อ๊อดเขาส่งยาไปให้ยังพอซุกซ่อนไว้พอช่วยชีวิตรอดมาได้ ยาแก้ไข้ผมต้องใส่กระเป่าฝังไว้ในป่า ไม่ให้ใครเห็น ถ้าไม่อย่างนั้นคนอื่นก็กินหมด เพราะเจ็บด้วยกันทุกคน และยานั้นก็ไม่พอที่จะแจกกัน ถ้าใจดีแจกไปก็ตายเท่ากัน แต่ถ้าเก็บไว้ผมเจ็บใช้กินคนเดียวก็พอมีหวังรอด (ศีกฤทธิ์ ปราโมช หน้า929)

เนื้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อันมีความปรารถนาที่เอาชีวิตรอด ยาที่อ๊อดส่งไปให้อันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้อันสามารถรอดชีวิตมาได้ เพราะฉะนั้น การที่อ๊อดไปทำงานที่ภาคใต้ซึ่งเป็นที่ไร้ความเจริญนั้นเป็นความตั้งใจของผู้เขียน อันมีความสำนึกในบุญคุณของอ๊อด จึงไม่ได้กลับบ้านทันทีหลังจากถูกปล่อยตัว เขาไปดูแลอ๊อดที่กำลังป่วยหนักในภาคใต้ อันรู้อยู่แก่ใจว่าความรักที่อ๊อดมีต่อมารตามากขนาดไหน และก็เข้าใจว่าการเสียชีวิตของอ๊อดจะต้องทำให้มารดาเศร้าโศกเพียงใด ด้วยเหตุนี้ อันจึงตัดสินใจบวชเพื่อให้มารดาที่หึงตนเองและน้องชายเคารพภักดีนั้นมีความสุขทุกชั้นน้อยลงและมีความสุขเพิ่มขึ้น ซึ่งก็เกิดผลอย่างคาดหวัง พลอยมีความปลื้มใจทันทีเมื่อได้ยินว่าอันจะบวช เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า อันและอ๊อดได้ร่วมกันตอบแทนบุญคุณมารดาด้วยชีวิตโลกีย์ เพื่อให้มารดาเกาะผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์เมื่อถึงแก่กรรมแล้ว ความตายของอ๊อดนั้นมีบทบาทในการกระตุ้นให้อันออกบวชเพื่อตอบแทนพระคุณของมารดา แต่นักวิชาการเงินบางท่านเห็นว่า อ๊อดเป็นตัวประกอบที่ไม่มีบทบาทสำคัญ “ผู้เขียนส่งคนที่มิมีความสำคัญผู้นี้ให้เข้าสู่สถานอย่างไม่รู้สึกเสียดายเลย” (กาวสุ์โหยง จูหยี่ซานโด หน้า135) และยังเห็นว่า การเสียชีวิตของอ๊อดและการเสด็จสวรรคตของพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 8 ทำให้ความหวังแห่งชีวิตของพลอยนั้นหมดสิ้นลง ตามความคิดดังกล่าว การสิ้นใจของพลอยนั้นถือเป็นโศกนาฏกรรม แต่ผู้เขียนกลับเห็นว่า นวนิยายที่ ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์ ปราโมช แต่งขึ้นมาสะท้อนความคิดของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ พลอยเป็นบุคคลที่มีความเป็นไทยอยู่ในตัว ผู้แต่งนวนิยายไม่มีเหตุผลที่ให้ตัวเองซึ่งได้รับความนิยมชม

ขึ้นจากคนไทยทั่วไปต้องพบจุดจบอันน่าเศร้า ความตายเป็นสิ่งที่เราต้องเจอทุกคน แต่มีไข่ทุกคนจะสามารถเข้าใจความอนิจจังของโลกนี้อย่างถ่องแท้ได้ก่อนสิ้นลมหายใจ แต่พลอยปลงตกแล้วว่า ในโลกใบนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนอนิจจังแม้กระทั่งพระเจ้าอยู่หัวที่มีอำนาจสูงสุดและมีคนรักทั้งแผ่นดิน ยังหลีกเลี่ยงความตายไม่ได้ “นับประสาอะไรแต่ลูกเราตัวเรา ในที่สุดก็ต้องเหมือนกันทั้งนั้น ผิดกันแต่เวลา”(ศิกฤทธิ์ ปราโมช หน้า 962)

การสวรรคตของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 ทำให้พลอยปลงตกในเรื่องการเสียชีวิตของบุตรชายคนเล็ก เพราะฉะนั้น ในมุมมองพระพุทธศาสนา การตายของพลอยนั้น มีไข่เรื่องน่าเศร้า แต่กลับเป็นการสิ้นสุดแห่งความทุกข์ในชีวิต ที่สำคัญกว่านั้นคือ ตามความเชื่อของคนไทย พลอยจะได้ขึ้นสวรรค์เนื่องจากได้รับบุญกุศลจากการออกบวชของบุตรชาย พลอยเป็นบุคคลที่ม.ร.ว.ศิกฤทธิ์ ปราโมช สร้างขึ้นมาในนวนิยายซึ่งเป็นตัวละครที่มีชีวิตครบบริบูรณ์ในสายตาชาวพุทธของไทย

บทสรุป

ตั้งแต่ **สี่แผ่นดิน** ได้รับการแปลเป็นภาษาจีน นวนิยายเรื่องนี้ก็ได้รับความสนใจจากนักวิชาการจีนมาโดยตลอด ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายเรื่องนี้มีปรากฏให้เห็นอยู่เนื่อง ๆ โดยสรุปแล้ว ในช่วงเวลาแรก ๆ เนื่องจากนักวิชาการจีนไม่ค่อยมีโอกาสนที่จะสัมผัสกับวัฒนธรรมไทย จึงไม่สามารถเข้าใจวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในด้านวัฒนธรรมราชสำนักและวัฒนธรรมพุทธศาสนาซึ่งเป็นแก่นของวัฒนธรรมไทย เวลาอ่าน**สี่แผ่นดิน** จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ตีความโดยทัศนคติของจีน โดยเห็นว่าตัวเอก “พลอย” เป็นตัวแทนของคนที่ใช้ชีวิตอย่างขมขื่นในสังคมนะบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ครอบครัพลอยสะท้อนภาพของสังคมศักดินา เรื่องนี้ได้แสดงถึงความเสื่อมของครอบครัวสังคมศักดินาโดยมีพระมหากษัตริย์

อยู่ในศูนย์กลางอำนาจ 20 กว่าปีมานี้ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-จีนได้พัฒนา ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว นักศึกษาเอกภาษาและวัฒนธรรมไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โอกาสและ ช่องทางที่จะสัมผัสและเรียนรู้วัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้งก็มีมากขึ้น ผลการวิจัยเกี่ยวกับสี่ แผ่นดินซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างจากนักวิชาการจีนรุ่นเก่าก็ปรากฏออกมา เช่น **ความคิด ระบบอุปถัมภ์ในเรื่องสี่แผ่นดิน**¹ ของอู่เซิ่งหยาง **ความเป็นไทยที่แสดงออกจากแม่พลอยใน สี่แผ่นดิน-การศึกษาในมุมมองทางคติชนวิทยา**² ของเจินซือ แต่โดยรวมแล้ว หากนวนิยาย ฉบับแปลภาษาจีน หนังสือเรื่องประวัติวรรณคดีไทยของหลวนเหวินหัวและสารานุกรมจีนมิได้ มีการแก้ไขเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ความคิดเห็นของนักวิชาการจีนรุ่นเก่าจะยังคงมีอิทธิพลต่อ เช่น งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารศิลปวรรณคดีมหาชน เมื่อปี 2012 ที่เป็นตัวอย่างยกมากล่าวในบท ข้างต้น แสดงให้เห็นว่านักวิชาการรุ่นใหม่ยังคงมีคตินคติความเรื่อง **สี่แผ่นดิน** โดยทัศนคติของจีน แบบเก่าเนื่องจากได้รับผลกระทบจากนักวิชาการจีนรุ่นเก่า

¹ อู่เซิ่งหยาง **ความคิดระบบอุปถัมภ์ในเรื่องสี่แผ่นดิน** วารสารการวิจารณ์วรรณคดีต่างประเทศ ปีที่ 2010ฉบับที่ 3 หน้า40-49.

² เจินซือ **ความเป็นไทยที่แสดงออกจากแม่พลอยในสี่แผ่นดิน-----การศึกษาในมุมมองทางคติชนวิทยา** การเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ ตีเด่นระดับปริญญาตรี ปี2012 มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง ปีที่ 2012 หน้า231-239

เอกสารอ้างอิง

ศีกฤทธิ์ ปราโมช. **สี่แผ่นดิน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2000

สายชล สัตยานุรักษ์. **สี่แผ่นดิน: “ความเป็นไทย”และความหมายทางการเมือง**

จักรวาลวิทยา: บทความเพื่อเป็นเกียรติแก่นิติ เอียวศรีวงศ์ พิมพ์ลักษณ์. กรุงเทพฯ: มติชน, 2549

คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. **สี่แผ่นดินกับเรื่องจริงในราชสำนักสยามพิมพ์ลักษณ์**. กรุงเทพฯ: มติชน, 2554.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **ประวัติการเมืองไทย 2475-2500**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้ว, 2006

รัญจวน อินทรกำแหง. **ภาพชีวิตจากนวนิยาย**. กรุงเทพฯ :ต้นอ้อ แกรมมี่, 1996

克立·巴莫著, 谦光译: 《四朝代》, 山西人民出版社, 1984年。

克立·巴莫著, 高树榕、房英译: 《四朝代》, 上海译文出版社, 1985年。

高树榕、朱移山: 《历史的更新与道德的阵痛—〈四朝代的〉启示意义》, 载《国外文学》, 1990年Z1期。

栾文华: 《赋予历史血肉和灵魂——评克立·巴莫的长篇历史小说〈四朝代〉》载《外国文学评论》, 1988年第3期。

周婉华: 《泰国历史小说〈四朝代〉中珀怡性格的文化意蕴》, 载《思想战线》, 1996年第2期。

栾文华: 《泰国文学史》, 社会科学文献出版社, 1998年。

中国大百科全书总编辑委员会《外国文学》编辑委员会编:

《中国大百科全书: 外国文学》, 北京: 中国大百科全书出版社, 1982年。

孔飞力：《叫魂· 1768 年中国妖术大恐慌》[M] 上海三联书店，2012 年。

吴圣杨：《庇护制礼教文化背景与泰国〈四朝代〉主题剖析》，

载《外国文学评论》，2010 年第 3 期。

陈诗：《从民俗学原理看〈四朝代〉中帕洛伊的民族特征》，

《2012 届本科生优秀毕业论文（设计）选编》广东外语外贸大学

教务处编，2012 年。